Clujul în Europa:

direcții strategice de dezvoltare

Un studiu al Casei Europei Cluj-Napoca,

la 30 de ani de existență,

cu responsabilitate față de viitor

Cuprins

O generație, un ideal, o responsabilitate / 3

Sinteza studiului / 4

Obiectivele și metodologia studiului / 5

3 experți. 6 întrebări. / 6

Tema 1 - Competitivitatea europeană – testul de maturitate al Clujului / 7

Tema 2 - SAFE, noua miză industrială a Clujului / 10

Tema 3 - Locuințele accesibile, cheia echilibrului urban la Cluj / 13

Tema 4 - Clujul: prosperitate cu echitate / 16

Tema 5 - UE se extinde. Clujul ce câștigă? / 19

Tema 6 - Clujul la Bruxelles: voce sau influență? / 21

Concluzia studiului - Clujul, de la potențial la influență europeană / 23

Mesajul către cetăţean - Clujul are o şansă mare! / 26

Casa Europei: 30 de ani de idei europene la Cluj / 27

Suntem aproape. Ne găsiți aici. / 28

O generație, un ideal, o responsabilitate

Nu întâmplător se spune că nimic nu se poate fără oameni și nimic nu durează fără instituții. ***Casa Europei*** este, prin extensia semnificației sale dincolo de perimetrul Clujului, proiectul și povestea unei generații de adulți tineri ai anilor ’90, o generație abia ieșită din comunism, care, acum 30 de ani, a început să construiască drumul României spre Uniunea Europeană. La început aspirațional și ca mentalitate, apoi cultural, academic și profesional, iar câțiva ani mai târziu chiar prin implicare civică sau politică directă.

Pentru mulți, integrarea în UE părea atunci, în 1996, o utopie. Dar istoria se scrie de către cei care cred în „utopii”. Nu spun că toate se împlinesc, că toate sunt faste, însă în cazurile fericite în care aceste viziuni funcționează, inspiră și devin realitate, trebuie să admitem că ele încorporează visul și energia unor oameni care au crezut de la început că este posibil și au acționat cu perseverență în acest sens. ***Proiectul politic al generației noastre, integrarea României în UE și NATO***, în spațiul occidental, este un proiect împlinit. Privind înapoi, este imposibil să nu vedem schimbările uriașe în bine din orașul nostru și din România din ultimii 30 de ani. La fel de emoționant este să realizăm că România este deja de 20 de ani membră a UE. Astăzi, ducem mai departe și înnoim acest proiect european de dezvoltare a țării noastre, într-un context strategic, politic și de securitate mult schimbat, în condiții economice, sociale, tehnologice foarte diferite, dar pe baza acelorași valori europene cu care am pornit la drum.

Dan Luca a fost și este sufletul, creierul, motorul Casei Europei Cluj-Napoca. Întreaga lui carieră a fost legată ulterior de Bruxelles, de instituțiile Uniunii Europene, de reprezentarea simbolică a Clujului în inima politică a Europei. Felicitări și la mulți ani, Casa Europei!

Prof. univ. dr. Valentin Naumescu, Facultatea de Studii Europene, UBB Cluj
Consilier prezidențial pentru Afaceri Europene

Sinteza studiului

Raportul evidențiază principalele provocări și oportunități ale Clujului și prezintă idei pertinente privind competitivitatea, dezvoltarea economică, coeziunea socială și consolidarea influenței europene.

1. Clujul are potențialul de a deveni un pol european de competitivitate, prin conectarea resurselor economice, academice și antreprenoriale.
2. Fondurile europene trebuie transformate în investiții productive, capacități locale și valoare economică adăugată.
3. Cercetarea și inovarea trebuie să genereze produse proprii, tehnologii competitive și companii integrate în lanțurile europene de valoare.
4. Programul SAFE poate repoziționa Clujul ca centru regional pentru tehnologii de securitate și utilizare dual.
5. Companiile locale trebuie integrate în lanțurile industriale europene prin subcontractare, cercetare aplicată și parteneriate strategice.
6. Locuințele accesibile reprezintă o investiție strategică în păstrarea talentului și competitivitatea economică a orașului.
7. Regenerarea urbană și reconversia platformelor industriale pot contribui la diversificarea ofertei de locuințe accesibile.
8. Prosperitatea Clujului trebuie însoțită de reducerea inegalităților și de acces echitabil la oportunitățile dezvoltării.
9. Calitatea vieții, mobilitatea, infrastructura și serviciile publice sunt factori esențiali pentru atractivitatea și competitivitatea orașului.
10. Extinderea UE oferă noi oportunități economice și academice, dar intensifică competiția pentru investiții, capital și talente.
11. Reprezentarea permanentă la Bruxelles poate transforma Clujul din beneficiar al politicilor europene în participant activ la definirea acestora.
12. Un consorțiu strategic care reunește administrația, universitățile și mediul privat este esențial pentru valorificarea potențialului european al Clujului.

Clujul se află în fața oportunității de a valorifica sinergia dintre potențialul său economic, academic și instituțional, transformând-o într-un avantaj competitiv durabil la nivel european. Miza strategică este capacitatea orașului de a depăși statutul de lider regional al României și de a face tranziția către statutul de metropolă europeană de rang mediu.

Obiectivele și metodologia studiului

În cadrul Casei Europei Cluj-Napoca, ne-am propus să realizăm un studiu privind perspectivele de dezvoltare ale Clujului în contextul european al următorilor ani.

Am pornit de la o premisă simplă: deciziile și politicile europene influențează tot mai mult dezvoltarea orașelor. În același timp, capacitatea acestora de a identifica și valorifica oportunitățile europene devine un factor important de competitivitate.

Am selectat șase teme cu relevanță pentru viitorul Clujului: competitivitatea economică și viitorul Fond European pentru Competitivitate; oportunitățile industriale și economice oferite de programul SAFE; locuințele accesibile și impactul noilor inițiative europene asupra pieței imobiliare; modelul social european și aplicarea sa la nivel local; efectele extinderii Uniunii Europene asupra poziției competitive a Clujului; reprezentarea intereselor orașului la Bruxelles.

Pentru acest demers, am invitat trei experți clujeni, cu experiență și recunoaștere în mediul academic local și internațional. Fiecare a contribuit la temele pentru care a considerat că deține expertiza necesară și poate aduce o perspectivă relevantă. Am urmărit astfel să reunim puncte de vedere complementare, fără a impune o abordare uniformă asupra celor șase subiecte.

Studiul a fost realizat într-un interval de trei săptămâni. În acest timp, am definit metodologia, am formulat temele de analiză, am colectat și integrat contribuțiile experților și am elaborat analiza finală.

Rezultatul este un document de reflecție și analiză, care pune în legătură evoluțiile europene cu interesele și prioritățile Clujului.

Nu ne-am propus să oferim răspunsuri definitive, ci să identificăm oportunități, să formulăm întrebări relevante și să deschidem o discuție despre opțiunile de dezvoltare ale orașului în următorii ani.

Dan Luca
Inițiator și coordonator al studiului

3 experți. 6 întrebări.

Trei perspective complementare și șase întrebări despre felul în care deciziile și transformările europene pot influența dezvoltarea economică, socială și politică a Clujului, într-un studiu fundamentat pe expertiza unor specialiști de excepție în domeniul afacerilor europene și al politicilor publice.

Prof. univ. dr. Mihaela Luțaș – profesor universitar, cu expertiză în integrare economică europeană, economie europeană și politici economice ale Uniunii Europene. Activitatea sa academică și de cercetare este orientată spre procesele de integrare și principalele provocări economice ale construcției europene.
Conf. univ. dr. habil. Mihnea Stoica – conferențiar universitar, specialist în ideologii politice, politică europeană și populism. Cercetările sale vizează transformările politice contemporane și impactul Inteligenței Artificiale asupra percepțiilor și comportamentului politic.
Lect. univ. dr. Radu Albu-Comănescu – lector universitar la Facultatea de Studii Europene a Universității „Babeș-Bolyai”, doctor în istorie, cu expertiză în guvernanță europeană, istoria Europei, diplomație culturală și procese de construcție a statului. Predă cursuri dedicate guvernanței UE, negocierilor europene și managementului patrimoniului cultural.

Șase teme pentru Clujul european
1. Competitivitate / Cum poate Clujul să atragă investiții prin intermediul viitorului Fond European pentru Competitivitate?
2. SAFE / Ce oportunități economice și industriale ar putea aduce programul SAFE zonei Clujului?
3. Locuințe / Ce impact ar putea avea noul program european pentru locuințe accesibile asupra pieței imobiliare din Cluj?
4. Modelul social european / Cum poate Clujul să aprofundeze modelul social european și ce beneficii concrete ar putea aduce acest lucru locuitorilor săi?
5. Extinderea UE / Ce va însemna pentru Cluj extinderea Uniunii Europene la 30-35 de state membre: noi oportunități economice sau o competiție mai intensă?
6. Reprezentare la Bruxelles / Are Clujul nevoie de o reprezentanță permanentă la Bruxelles pentru a-și promova și apăra mai eficient interesele?

Tema 1 - Competitivitatea europeană – testul de maturitate al Clujului

Clujul are oportunitatea de a-și consolida poziția economică și de a deveni un pol regional de competitivitate europeană, într-un context în care finanțările europene sunt tot mai strâns legate de capacitatea regiunilor de a inova, de a atrage investiții și de a transforma cercetarea în activitate economică. Dincolo de accesarea granturilor, miza este construirea unei viziuni comune de dezvoltare, susținute prin colaborarea dintre administrație, universități, mediul de afaceri și instituțiile financiare.

Mihaela Luțaș consideră că județul dispune de premise importante pentru a valorifica oportunitățile europene, atât prin structura economiei locale, cât și prin resursele sale academice și antreprenoriale. „Clujul are capacitatea de a atrage investiții europene care pot susține creșterea economică și competitivitatea la nivel local, regional și național”, afirmă aceasta. În opinia sa, serviciile, cercetarea și inovarea reprezintă domenii esențiale pentru dezvoltarea viitoare, care pot beneficia de instrumentele europene dedicate competitivității.

Un avantaj important îl constituie concentrarea universităților și centrelor de cercetare, care pot genera proiecte cu valoare adăugată ridicată. Luțaș subliniază cum „Clujul poate dezvolta investiții transdisciplinare în sănătate, biotehnologie și bioeconomie, valorificând expertiza universităților și centrelor sale de cercetare”. Aceste direcții pot fi completate de investiții în securitate cibernetică și tehnologii pentru industria de apărare și sectorul spațial, domenii în care județul ar putea dobândi o vizibilitate europeană mai puternică.

Pentru ca aceste oportunități să devină proiecte concrete, este necesară și implicarea capitalului privat. Mediul de afaceri local poate contribui la asigurarea cofinanțării, în timp ce instituțiile bancare pot facilita accesul la resursele necesare implementării investițiilor. În acest sens, Luțaș evidențiază rolul Băncii Transilvania, care „poate contribui la accesarea fondurilor europene prin acordarea de credite pentru cofinanțarea proiectelor și investițiilor eligibile”.

Perspectiva lui Radu Albu-Comănescu completează această abordare, mutând accentul de la simpla atragere a finanțărilor către transformarea structurii economice a regiunii. În opinia sa, oportunitatea majoră pentru Cluj este aceea de a deveni o platformă regională de

competitivitate, capabilă să conecteze cercetarea, inovarea și producția. „Noua paradigmă europeană urmărește să transforme cercetarea în producție, inovarea în companii și companiile în actori globali”, explică acesta.

Această schimbare presupune depășirea unui model economic bazat preponderent pe furnizarea de servicii și externalizarea activităților. Albu-Comănescu consideră că direcția strategică ar trebui să fie „evoluția de la outsourcing către cercetare aplicată, produse proprii și tehnologii cu valoare adăugată ridicată”. O astfel de tranziție ar permite companiilor locale să ocupe poziții mai importante în lanțurile europene și internaționale de valoare.

Printre domeniile cu potențial se numără securitatea cibernetică, tehnologiile digitale avansate și inovarea medicală. În special în domeniul sănătății, expertul propune o abordare integrată: „Un campus integrat care să conecteze spitalele, universitățile, laboratoarele și companiile ar putea transforma Clujul într-un hub regional de inovație medicală”. Totodată, instrumentele europene pot susține investiții în eficiență energetică, mobilitate inteligentă, stocarea energiei și economia circulară.

Totuși, valorificarea acestor oportunități nu depinde exclusiv de disponibilitatea finanțărilor sau de existența unor sectoare competitive. Mihnea Stoica atrage atenția că succesul va fi determinat de capacitatea Clujului de a concura cu alte regiuni europene puternice. „Competiția pentru fondurile europene se va câștiga prin excelență, nu prin alocări prestabilite în funcție de nivelul de dezvoltare al statelor”, subliniază acesta. Prin urmare, performanța proiectelor, relevanța lor economică și capacitatea de implementare vor conta mai mult decât simpla apartenență la o regiune cu potențial.

În această competiție, resursa umană reprezintă un atu important, însă trebuie susținută de mecanisme instituționale funcționale. Stoica identifică drept vulnerabilitate majoră „lipsa coordonării și o cultură a colaborării insuficient dezvoltate”. Fragmentarea inițiativelor și cooperarea punctuală pot reduce șansele unor proiecte complexe, care necesită implicarea simultană a mai multor actori.

Soluția propusă este constituirea unui consorțiu permanent care să reunească administrația, universitățile, clusterele de inovare și mediul privat. Acesta ar trebui să dispună de o echipă

proprie, o strategie pe termen lung și un mandat clar, astfel încât Clujul să participe la competiția europeană ca o regiune integrată, nu ca o colecție de instituții cu inițiative separate.

În cele din urmă, provocarea este una de viziune și organizare strategică. Clujul are resursele economice, academice și antreprenoriale necesare pentru a-și consolida competitivitatea, însă acestea trebuie reunite într-un portofoliu coerent de investiții și proiecte. Așa cum sintetizează Mihnea Stoica, „Clujul poate construi un model de competitivitate europeană, dar trebuie să înceapă acum, nu atunci când se deschid primele apeluri”.

Trei idei principale de reținut

- *Clujul trebuie să transforme finanțările europene în investiții cu valoare adăugată ridicată.*
- *Cercetarea, inovarea și colaborarea public-privată pot deveni motoare ale competitivității regionale.*
- *Un consorțiu permanent este esențial pentru coordonarea proiectelor și succesul european.*

Tema 2 - SAFE, noua miză industrială a Clujului

Programul european SAFE (Security Action for Europe), cu o alocare de aproape 16,7 miliarde de euro pentru România, deschide o perspectivă importantă pentru dezvoltarea economică și industrială a țării. Dincolo de consolidarea capacităților de apărare, miza este și dezvoltarea unei industrii autohtone competitive, capabile să participe la noile lanțuri europene de producție și inovare. Pentru Cluj, oportunitățile depășesc cu mult industria tradițională de armament și vizează domenii în care regiunea are deja competențe: software, inteligență artificială, securitate cibernetică, electronică și cercetare aplicată.

O primă întrebare privește modul în care România va reuși să transforme resursele disponibile în investiții cu efecte economice pe termen lung. Mihnea Stoica atrage atenția asupra riscului ca finanțarea europeană să se transforme exclusiv în achiziții externe: „Întrebarea este însă cât din acești bani rămân în economia românească și cât pleacă direct spre furnizori externi.” În opinia sa, dacă SAFE nu contribuie la dezvoltarea unor capacități interne, România ar putea rata o oportunitate importantă: „Dacă SAFE se reduce la simple achiziții de echipamente din afară, vom fi pierdut o oportunitate istorică de a ne dezvolta propriile capacități.”

În acest context, Clujul are câteva avantaje distincte. Chiar dacă nu dispune de o industrie grea de apărare, regiunea are un ecosistem tehnologic și universitar care poate răspunde cerințelor industriei europene de securitate. Mihnea Stoica subliniază cum „Clujul nu are o industrie grea de apărare, dar are ceea ce apărarea modernă cere tot mai mult: software, securitate cibernetică, electronică, inginerie, cercetare aplicată.”

Această perspectivă este susținută și de Radu Albu-Comănescu, care consideră că dezvoltarea industrială asociată SAFE nu trebuie limitată la producția clasică de armament. „Principalele oportunități nu se află în producția clasică de armament, ci în domenii precum inteligența artificială, securitatea cibernetică și sistemele autonome”, explică acesta. În consecință, Clujul ar putea deveni o destinație pentru investiții în cercetare și dezvoltare, inclusiv prin atragerea unor companii europene din domeniul securității tehnologice.

Un alt domeniu cu potențial este cel al dronelor și al sistemelor autonome, unde cercetarea universitară, start-up-urile și investițiile private ar putea contribui la formarea unui ecosistem industrial nou. Radu Albu-Comănescu consideră că, desigur, „Clujul ar putea deveni unul

dintre centrele regionale de dezvoltare și testare pentru tehnologii cu utilizare dual, civilă și militară." Astfel de tehnologii pot genera efecte economice și în afara sectorului apărării, prin aplicații în industrie, logistică, agricultură sau infrastructură.

Oportunitățile nu se limitează însă la software și cercetare. Dezvoltarea lanțurilor europene de aprovizionare ar putea atrage investiții în producția de componente electronice, senzori, echipamente optice și sisteme de comunicații. Albu-Comănescu observă că „Zona metropolitană Cluj ar putea atrage investiții în producția de componente electronice, senzori, echipamente optice și sisteme de comunicații." În paralel, Mihnea Stoica identifică subcontractarea și integrarea în rețelele marilor producători europeni drept direcții concrete de dezvoltare: „Oportunitatea economică stă în subcontractare, în tehnologiile cu dublă utilizare și în parteneriatele cu marii producători europeni."

Participarea la aceste lanțuri de furnizare ar putea avea efecte durabile asupra companiilor locale. După cum remarcă Stoica, „Firmele care intră acum în aceste lanțuri de furnizare își vor consolida poziția pentru mulți ani." În același timp, universitățile și centrele de cercetare ar putea beneficia de noi parteneriate internaționale și proiecte aplicate. Albu-Comănescu consideră că „Universitățile și companiile clujene vor avea acces la contracte, proiecte de cercetare și parteneriate."

Există însă și o dimensiune mai puțin vizibilă a securității, care privește reziliența societății în fața dezinformării și a manipulării. Mihnea Stoica atrage atenția că „Una dintre cele mai vulnerabile ținte este chiar societatea: încrederea oamenilor, felul în care se informează, cât de ușor pot fi manipulați." În acest domeniu, Clujul are expertiză universitară și proiecte de cercetare dedicate comunicării publice, educației media și înțelegerii opiniei publice. Stoica sintetizează această dimensiune printr-o idee relevantă pentru viitoarele politici de securitate: „O societate rezilientă se construiește prin cercetare, educație și comunicare publică de calitate."

Prin urmare, SAFE poate reprezenta pentru Cluj mai mult decât o oportunitate punctuală de finanțare. Poate deveni un catalizator pentru diversificarea economiei regionale, pentru dezvoltarea producției cu valoare adăugată și pentru conectarea cercetării universitare la proiecte strategice europene. Radu Albu-Comănescu rezumă această miză prin perspectiva

unui nou profil economic regional: „Orașul are șansa de a se poziționa ca un hub european pentru tehnologii duale de înaltă valoare adăugată.”

Transformarea acestei perspective în rezultate concrete va depinde însă de capacitatea companiilor, universităților și autorităților locale de a construi parteneriate și de a participa activ la proiectele europene.

Trei idei principale de reținut

- *SAFE poate accelera transformarea Clujului într-un hub european pentru tehnologii cu utilizare dual*ă.
- *Companiile locale pot câștiga prin subcontractare, cercetare și integrarea în lanțurile industriale europene.*
- *Securitatea modernă presupune atât capacități tehnologice, cât și reziliență informațională și socială.*

Tema 3 - Locuințele accesibile, cheia echilibrului urban la Cluj

Cluj-Napoca se confruntă de mai mulți ani cu una dintre cele mai tensionate piețe imobiliare din România. Creșterea prețurilor, alimentată de atractivitatea economică a orașului, dezvoltarea sectorului IT și cererea constantă din partea studenților și a noilor veniți, a transformat accesul la locuire într-o provocare economică și socială. În acest context, Planul european pentru locuințe accesibile ar putea deschide noi oportunități de finanțare și dezvoltare, cu condiția ca administrația locală să transforme instrumentele europene în proiecte concrete.

Pentru Mihaela Luțaș, problema locuirii trebuie abordată atât din perspectiva protecției sociale, cât și a competitivității economice a regiunii. Aceasta consideră că „Clujul poate beneficia de finanțări care acoperă atât latura socială, cât și cea investițională și de competitivitate”. Argumentul este cu atât mai relevant cu cât dezvoltarea orașului depinde de capacitatea sa de a păstra forța de muncă tânără și calificată, formată în universitățile locale. În acest sens, Luțaș subliniază că „Reținerea absolvenților pe piața muncii locale este un deziderat însoțit de nevoia de a le asigura condiții care să îi determine să rămână aici”.

Una dintre direcțiile posibile de intervenție vizează atragerea fondurilor europene și utilizarea instrumentelor financiare disponibile pentru dezvoltarea unor locuințe la prețuri accesibile. Potrivit Mihaelei Luțaș, „Atragerea de finanțări europene prin diferitele fonduri structurale poate fi un mod de a contracara presiunea exercitată de nivelul ridicat al veniturilor”. Ea consideră că intervențiile ar trebui adaptate specificului pieței locale, unde studenții și tinerii aflați la început de carieră reprezintă categorii importante. „Prioritar ar fi, datorită specificului pieței muncii, construcția de spații de locuit sub forma căminelor pentru elevi și studenți”, explică aceasta. În paralel, dezvoltarea locuințelor sociale ar trebui să rămână o componentă importantă a politicilor publice, deoarece „se adresează unor categorii sociale vulnerabile al căror standard de viață poate fi astfel ameliorat”.

O perspectivă complementară este oferită de Radu Albu-Comănescu, care consideră că noul cadru european ar putea avea efecte semnificative asupra pieței imobiliare clujene. „Impactul ar putea fi semnificativ pentru Cluj-Napoca, unul dintre cele mai dinamice și, în același timp, mai scumpe orașe din România”, apreciază acesta. În opinia sa, primul efect urmărit ar trebui

să fie creșterea ofertei de locuințe accesibile. „Prima consecință posibilă ar fi creșterea ofertei de locuințe la prețuri pertinente.”

Dincolo de construirea unor locuințe noi, Albu-Comănescu identifică și oportunitatea regenerării unor zone urbane insuficient valorificate. Într-un oraș în care terenurile disponibile devin tot mai rare, reconversia fostelor platforme industriale și reabilitarea unor clădiri subutilizate ar putea contribui la o dezvoltare urbană mai echilibrată. „European Affordable Housing Plan ar putea favoriza reabilitarea unor platforme industriale, într-un Cluj unde disponibilitatea terenurilor e tot mai redusă”, consideră acesta.

Totuși, așteptările privind evoluția prețurilor trebuie să rămână realiste. Atragerea finanțărilor și creșterea ofertei nu vor elimina automat presiunile existente pe piață, generate de atractivitatea economică și demografică a orașului. În acest context, Albu-Comănescu estimează că „Efectul ar putea fi unul de stabilizare și moderare a ritmului de creștere a prețurilor, nu de inversare a tendinței”. Miza mai amplă este, în opinia sa, transformarea modelului de dezvoltare urbană: „Adevărata oportunitate constă nu doar în construirea mai multor locuințe, ci a unui nou model urban”.

Dimensiunea socială a acestei transformări este evidențiată de Mihnea Stoica, pentru care accesul la locuire a devenit o problemă de coeziune comunitară. „Clujul are cea mai scumpă piață imobiliară din țară, iar asta a devenit o problemă de coeziune socială”, afirmă acesta. Dincolo de indicatorii economici, creșterea prețurilor afectează capacitatea orașului de a păstra profesioniști din domenii esențiale, precum educația, sănătatea și industriile creative.

Stoica consideră că una dintre soluțiile importante ar putea fi dezvoltarea unui segment de închiriere accesibilă, pe termen lung, aproape inexistent în prezent la Cluj. „Planul european pentru locuințe accesibile poate crea un segment care azi lipsește aproape complet în Cluj: locuința de închiriat la preț accesibil, pe termen lung.” Experiența altor state europene arată că locuințele sociale și sistemele de închiriere reglementată pot funcționa ca alternative reale la piața liberă. În această logică, „Locuința accesibilă poate fi o parte firească a pieței, nu o excepție”.

Problema nu privește doar accesul individual la o locuință, ci și viitorul orașului. Mihnea Stoica atrage atenția că „Un oraș în care un tânăr profesor sau un artist nu își mai permite să locuiască

își pierde din esență, din suflet”. De aceea, responsabilitatea implementării nu poate reveni exclusiv instituțiilor europene sau investitorilor privați. Administrația locală trebuie să pregătească terenuri, proiecte și parteneriate capabile să atragă finanțările disponibile. După cum subliniază Stoica, „Administrația locală trebuie să gândească locuința accesibilă ca pe o investiție în calitatea orașului, nu ca pe o cheltuială socială”.

În final, succesul inițiativei europene va depinde mai puțin de disponibilitatea finanțărilor și mai mult de capacitatea autorităților de a le transforma în politici coerente. Pentru Cluj, locuințele accesibile nu reprezintă doar o soluție la presiunea imobiliară, ci o investiție în păstrarea capitalului uman, în echilibrul social și în competitivitatea orașului pe termen lung.

Trei idei principale de reținut

- *Locuințele accesibile pot deveni un instrument de păstrare a tinerilor profesioniști în Cluj.*
- *Fondurile europene pot susține construcția de locuințe noi și regenerarea urbană.*
- *Administrația locală are rolul decisiv în transformarea finanțărilor în proiecte concrete.*

Tema 4 - Clujul: prosperitate cu echitate

Cluj-Napoca s-a impus în ultimii ani drept unul dintre cele mai dinamice centre economice și universitare din România. Atractivitatea investițională, dezvoltarea sectorului tehnologic și concentrarea instituțiilor de învățământ superior au contribuit la consolidarea statutului său de capitală regională a inovării. Totuși, succesul economic ridică o întrebare esențială pentru viitorul orașului: cum poate fi transformată prosperitatea într-un beneficiu resimțit de cât mai mulți locuitori?

Din această perspectivă, modelul social european oferă un cadru relevant de dezvoltare, în care competitivitatea economică este însoțită de coeziune socială, acces la servicii publice de calitate și egalitate de șanse. Pentru Radu Albu-Comănescu, această direcție nu presupune sacrificarea performanței economice, ci consolidarea condițiilor care îi asigură sustenabilitatea: „Pentru Cluj, aprofundarea modelului social european nu ar însemna o scădere a dinamismului economic, ci consolidarea bazei sociale care îi permite să rămână competitiv pe termen lung.”

Una dintre cele mai importante provocări este accesul la locuire. Creșterea prețurilor imobiliare și presiunea asupra pieței rezidențiale riscă să limiteze accesul tinerilor, al familiilor și al profesioniștilor aflați la început de carieră la oportunitățile oferite de oraș. În acest context, Radu Albu-Comănescu consideră că „dezvoltarea unor programe de locuințe accesibile ar putea permite Clujului să își păstreze capacitatea de a atrage talent”. Locuirea accesibilă devine astfel nu doar o problemă socială, ci și una de competitivitate urbană.

Un alt avantaj strategic al Clujului este infrastructura universitară. Concentrarea celor cinci universități oferă orașului o bază solidă pentru dezvoltarea economiei bazate pe cunoaștere și inovare. După cum subliniază Radu Albu-Comănescu, „Clujul dispune de avantajul excepțional al concentrării a cinci instituții universitare, un atu major pentru dezvoltarea sa pe termen lung”. Valorificarea acestui potențial presupune însă o colaborare mai strânsă între mediul academic, administrația publică și sectorul privat, inclusiv pentru dezvoltarea programelor de formare continuă și recalificare profesională.

Dimensiunea socială a dezvoltării trebuie să se reflecte și în calitatea vieții cotidiene. Mobilitatea metropolitană, accesul la spații verzi, reducerea poluării și serviciile publice

eficiente sunt componente esențiale ale unui oraș atractiv. În această logică, Albu-Comănescu atrage atenția că „extinderea infrastructurii verzi, reducerea poluării și integrarea transportului metropolitan ar produce beneficii directe pentru bunăstarea clujenilor”.

Dincolo de infrastructură și investiții, o dezvoltare urbană echilibrată presupune și participarea reală a cetățenilor la deciziile care le influențează viața. Clujul are deja experiență în consultare publică și bugetare participativă, însă aceste instrumente pot fi extinse către proiectele de cartier, prioritățile de infrastructură și politicile culturale. În opinia lui Radu Albu-Comănescu, „Clujul a dezvoltat practici inovatoare de consultare publică și bugetare participativă, dar acestea pot fi extinse către noi domenii ale dezvoltării urbane”.

Această perspectivă este completată de analiza lui Mihnea Stoica, care atrage atenția asupra decalajelor sociale persistente în interiorul orașului. Deși Clujul a înregistrat o dezvoltare economică remarcabilă, beneficiile acesteia nu au ajuns în mod egal la toate comunitățile. „Clujul a crescut economic spectaculos, dar creșterea nu a fost distribuită uniform”, observă acesta.

Cea mai vizibilă expresie a acestei contradicții rămâne situația comunității de la Pata Rât. Pentru Mihnea Stoica, problema depășește dimensiunea unei intervenții sociale punctuale și devine o măsură a capacității orașului de a-și respecta propriile aspirații europene: „Pata Rât rămâne până la urmă marele nostru test de credibilitate.” Existența unor comunități care continuă să trăiască în condiții de marginalizare arată că dezvoltarea economică nu poate substitui politicile publice de incluziune, locuire și acces la servicii esențiale.

În același timp, problemele nu se limitează la zonele de vulnerabilitate extremă. Mihnea Stoica atrage atenția asupra deficiențelor de infrastructură din noile cartiere, unde dezvoltarea rezidențială nu a fost întotdeauna însoțită de investiții publice corespunzătoare: „Avem cartiere noi fără trotuare, fără spații verzi, fără străzi asfaltate.” Aceste neajunsuri afectează în mod special persoanele cu dizabilități, familiile cu copii și vârstnicii, pentru care accesibilitatea și proximitatea serviciilor sunt condiții fundamentale ale unei vieți urbane decente.

O altă resursă importantă pentru viitorul orașului este participarea civică. Mihnea Stoica consideră că experiența bugetării participative reprezintă un punct de plecare valoros: „Clujul a fost pionier al bugetării participative în România, iar asta e o bază bună.” Provocarea este ca

această cultură a implicării să fie consolidată și extinsă, astfel încât locuitorii să poată influența mai consistent prioritățile administrației.

În cele din urmă, succesul Clujului nu ar trebui evaluat exclusiv prin investiții, salarii sau ritmul de dezvoltare imobiliară, ci și prin capacitatea administrației de a răspunde nevoilor unei populații diverse. După cum sintetizează Mihnea Stoica, „Administrația publică trebuie să țină pasul cu ritmul orașului."

Clujul are resursele economice, universitare și instituționale necesare pentru a deveni un reper european de dezvoltare urbană. Următorul pas este transformarea acestor avantaje într-un model în care accesul la locuire, educație, mobilitate și servicii publice nu depinde de veniturile sau cartierul în care trăiește fiecare persoană. În fond, adevărata maturitate a unui oraș competitiv se măsoară și prin capacitatea sa de a nu lăsa pe nimeni în urmă.

Trei idei principale de reținut

- *Competitivitatea Clujului depinde și de reducerea inegalităților sociale și de accesul echitabil la oportunități.*
- *Pata Rât și infrastructura deficitară din unele cartiere evidențiază costurile unei dezvoltări urbane dezechilibrate.*
- *Participarea civică și investițiile în servicii publice pot transforma prosperitatea economică în bunăstare colectivă.*

Tema 5 - UE se extinde. Clujul ce câștigă?

Extinderea Uniunii Europene la 30-35 de state membre ar putea redesena harta economică și geopolitică a Europei, iar Clujul are șansa de a deveni unul dintre beneficiarii acestui proces. Accesul la piețe noi, investițiile, mobilitatea forței de muncă și consolidarea relațiilor regionale sunt oportunități importante. În același timp, extinderea va aduce o competiție mai intensă pentru capital, talente și resurse europene. Capacitatea orașului de a valorifica avantajele existente va face diferența.

Mihaela Luțaș consideră că extinderea va crea premise favorabile pentru dezvoltarea economică a Clujului, inclusiv prin consolidarea relațiilor deja existente cu statele candidate. „Pentru Cluj, oportunitățile sunt multiple, plecând de la relațiile care deja există și care sunt potențate de o serie de dezvoltări instituționale”, subliniază aceasta. Un rol important îl au atât reprezentarea diplomatică, prin consulatele onorifice, cât și legăturile academice. „Numărul mare de studenți din aceste state care studiază în universitățile clujene” reprezintă o bază solidă pentru dezvoltarea cooperării. În plus, „datorită libertății de mișcare a capitalului crește posibilitatea de a dezvolta investiții în statele nou aderate”.

O perspectivă complementară propune Radu Albu-Comănescu, care atrage atenția că extinderea va intensifica și competiția regională. Orașul are deja atuuri importante: universități performante, un ecosistem tehnologic dezvoltat și experiență în atragerea investițiilor străine. „Clujul ar putea să-și consolideze rolul de centru regional pentru investițiile care urmăresc extinderea spre est și sud-est”, apreciază acesta. Totuși, avantajele actuale nu garantează automat succesul. „Clujul nu va mai putea concura exclusiv prin costuri, ci va trebui să se diferențieze prin substanță în inovare, cercetare și infrastructură”. Obiectivul strategic este ambițios: „Miza reală pentru Cluj este capacitatea de a trece de la statutul de lider regional al României la cel de metropolă europeană de rang mediu”.

La rândul său, Mihnea Stoica subliniază că extinderea trebuie abordată printr-o strategie de cooperare construită încă din prezent. Clujul are deja o poziție favorabilă, datorită relațiilor academice și experienței instituționale: „Clujul are aici un avantaj special: legăturile academice cu Republica Moldova și expertiza în proiecte europene”. Aceste atuuri pot fi valorificate prin parteneriate universitare și proiecte comune de cercetare. Stoica propune ca orașul să „înceapă chiar de acum să gândească forme de colaborare cu viitoarele state

membre”. În același timp, competitivitatea trebuie construită pe termen lung: „Dacă devenim competitivi prin valoare adăugată, prin cercetare, inovare și calitatea vieții, extinderea ne va aduce câștiguri”.

Privite împreună, cele trei perspective conturează aceeași concluzie: extinderea UE nu reprezintă doar o schimbare de context, ci o oportunitate de repoziționare strategică. Pentru Cluj, provocarea este să transforme avantajele academice, economice și instituționale în parteneriate și dezvoltare sustenabilă.

Trei idei de reținut

- *Extinderea UE poate consolida rolul Clujului ca centru economic și academic regional.*
- *Inovarea, cercetarea și calitatea vieții vor deveni avantaje competitive decisive.*
- *Parteneriatele cu viitoarele state membre trebuie construite încă de acum.*

Tema 6 - Clujul la Bruxelles: voce sau influență?

Clujul are nevoie de o reprezentanță permanentă la Bruxelles? Dincolo de prestigiul instituțional, o asemenea inițiativă ar putea deveni un instrument important pentru dezvoltarea economică, consolidarea parteneriatelor europene și promovarea intereselor locale. Opiniile experților converg asupra unei idei: orașul trebuie să fie prezent acolo unde se conturează deciziile care îi pot influența viitorul.

Mihaela Luțaș atrage atenția că reprezentarea actuală a Clujului la nivel european este fragmentată și lipsită de continuitate. „Reprezentarea e deocamdată secvențială", observă aceasta, referindu-se la participarea prin intermediul Comitetului European al Regiunilor, al asociațiilor patronale și al structurilor academice. În opinia sa, un Birou Permanent de Reprezentare ar putea asigura „constanță în consultanță și lobby privind finanțări europene, parteneriate academice și lucrative între Cluj și regiuni, orașe și instituții ale Uniunii Europene". Totodată, prezența permanentă ar facilita atragerea investițiilor din surse publice și private europene. Astfel, reprezentanța ar deveni o punte între oportunitățile europene și nevoile concrete ale comunității locale.

Radu Albu-Comănescu propune o perspectivă mai amplă, considerând că reprezentanța trebuie privită ca „instrument strategic de dezvoltare", nu ca un simplu exercițiu de prestigiu administrativ. Miza este ca Clujul să depășească statutul de beneficiar al politicilor europene. „O reprezentanță permanentă ar permite Clujului să treacă de la postura de beneficiar al politicilor europene la cea de actor care contribuie la definirea lor", subliniază acesta. În plus, avantajul competitiv ar depinde de capacitatea orașului de a anticipa direcțiile europene și de a identifica din timp oportunitățile relevante. Expertul amintește că „în UE, influența aparține celor care reușesc să construiască coaliții, nu doar celor care formulează cele mai bune argumente".

La rândul său, Mihnea Stoica pune accent pe importanța prezenței constante și a relațiilor instituționale. Experiența sa profesională la Bruxelles îl determină să remarce că „Bruxelles-ul funcționează pe baza relațiilor, a informației și a prezenței constante". În acest context, Clujul ar avea nevoie de o reprezentanță capabilă să promoveze universitățile, companiile și proiectele locale, dar și să construiască parteneriate europene. Stoica susține o formulă de colaborare între administrație, mediul academic și cel de afaceri: „Ideal ar fi să existe o

reprezentanță comună și suplă: municipiul, județul, universitățile și mediul de afaceri, eventual alături de Regiunea Nord-Vest”. O asemenea structură nu trebuie să fie costisitoare, ci eficientă și orientată spre rezultate măsurabile.

Dincolo de diferențele de accent, cei trei experți identifică aceeași direcție: Clujul trebuie să treacă de la o participare europeană ocazională la o reprezentare coerentă și activă. O prezență permanentă la Bruxelles nu garantează automat influență sau finanțări, dar poate crea condițiile necesare pentru parteneriate, investiții și o mai bună promovare a intereselor locale. În fond, după cum sintetizează Mihnea Stoica, „Identitatea noastră europeană nu se declară, se exercită”.

Trei idei principale de reținut

- *Reprezentarea permanentă poate transforma Clujul din beneficiar în participant activ la deciziile europene.*
- *Parteneriatele, accesul timpuriu la informație și atragerea investițiilor sunt principalele beneficii urmărite.*
- *Succesul depinde de colaborarea administrației, universităților și mediului de afaceri, precum și de rezultate măsurabile.*

Concluzia studiului - Clujul, de la potențial la influență europeană

Clujul se află într-un moment în care succesul său economic și academic poate fi transformat într-un avantaj strategic de anvergură europeană. Cele șase teme analizate converg către aceeași întrebare fundamentală: cum poate orașul să treacă de la statutul de centru regional performant la cel de pol european capabil să atragă investiții, să producă inovare, să păstreze talentul și să influențeze deciziile care îi modelează viitorul?

Răspunsul presupune, înainte de toate, o schimbare de perspectivă. Fondurile europene nu trebuie privite doar ca surse de finanțare, ci ca instrumente pentru transformarea structurii economice. Clujul are resurse universitare, antreprenoriale și de cercetare care îi permit să dezvolte proiecte cu valoare adăugată ridicată, în domenii precum sănătatea, biotehnologia, bioeconomia, securitatea cibernetică și tehnologiile digitale. Miza este trecerea de la un model bazat în mare măsură pe servicii și externalizare către unul orientat spre cercetare aplicată, produse proprii, tehnologii și companii capabile să intre în lanțurile europene de valoare.

Programul SAFE amplifică această oportunitate și oferă Clujului o posibilă nișă strategică. Deși orașul nu are profilul unei regiuni industriale tradiționale de apărare, dispune de competențe relevante pentru noua economie a securității: software, inteligență artificială, electronică, securitate cibernetică, inginerie și cercetare aplicată. Tehnologiile cu utilizare dublă, sistemele autonome, dronele, senzorii și comunicațiile pot deveni puncte de convergență între universități, companii și investiții private. Pentru ca această oportunitate să producă efecte durabile, este esențial ca o parte cât mai mare din valoarea economică generată să rămână în ecosistemul local și să contribuie la dezvoltarea unor capacități proprii.

Competitivitatea economică nu poate fi însă separată de problema locuirii și a calității vieții. Prețurile ridicate ale locuințelor riscă să transforme succesul economic într-un factor de excludere și să reducă capacitatea orașului de a păstra tineri absolvenți și profesioniști. Locuințele accesibile trebuie, prin urmare, tratate ca infrastructură economică și socială. Fondurile europene pot susține atât construcția de locuințe noi, inclusiv pentru studenți și tineri aflați la început de carieră, cât și regenerarea unor platforme industriale sau clădiri subutilizate. Obiectivul nu este doar temperarea prețurilor, ci construirea unui model urban în care accesul la locuire susține mobilitatea socială, atractivitatea și competitivitatea.

Această dimensiune socială este esențială pentru viitorul Clujului. Prosperitatea nu poate fi considerată deplină dacă beneficiile dezvoltării rămân distribuite inegal sau dacă infrastructura urbană nu ține pasul cu expansiunea orașului. Problemele unor comunități vulnerabile, infrastructura insuficientă din anumite cartiere, accesul la spații verzi, mobilitatea metropolitană și calitatea serviciilor publice trebuie integrate în aceeași viziune de dezvoltare. Un oraș competitiv este, în cele din urmă, unul capabil să transforme performanța economică în bunăstare colectivă. Participarea civică și bugetarea participativă pot contribui la această transformare, cu condiția ca ele să devină instrumente reale de orientare a politicilor urbane.

Extinderea Uniunii Europene va adăuga o nouă dimensiune competiției. Pentru Cluj, aceasta poate însemna acces la piețe noi, investiții, mobilitate și relații academice mai intense, inclusiv cu viitoarele state membre. Dar extinderea nu este automat un avantaj. Pe măsură ce competiția pentru capital și talente se intensifică, Clujul va trebui să concureze prin inovare, cercetare, infrastructură și calitatea vieții, nu prin costuri. Relațiile academice și instituționale existente, în special cele cu statele candidate, pot deveni baza unor parteneriate construite înainte ca extinderea să se producă.

În acest context, prezența la Bruxelles capătă o importanță strategică. Clujul are nevoie de o reprezentare europeană mai coerentă, capabilă să urmărească oportunitățile de finanțare, să construiască parteneriate, să promoveze interesele locale și să contribuie la formarea unor alianțe. O asemenea reprezentare ar trebui să reunească administrația, universitățile, mediul de afaceri și, la nivel regional, actorii relevanți din Nord-Vest. Miza nu este prestigiul instituțional, ci capacitatea de a trece de la reacție la anticipare și de la simpla participare la exercitarea influenței.

Privite împreună, cele șase teme arată că principala provocare a Clujului nu este lipsa resurselor, ci capacitatea de a le conecta. Orașul dispune de universități, capital uman, companii, infrastructură de inovare și experiență în proiecte europene. Ceea ce îi lipsește este o arhitectură strategică suficient de coerentă pentru a transforma aceste atuuri într-un avantaj european durabil. Un consorțiu permanent, o colaborare mai strânsă între administrație, mediul academic și sectorul privat, o agendă clară de investiții și o prezență europeană activă pot constitui infrastructura instituțională a acestei transformări.

Clujul nu mai trebuie să se întrebe doar ce fonduri europene poate atrage, ci ce economie, ce oraș și ce poziție europeană dorește să construiască prin intermediul lor. Miza următorului deceniu este trecerea de la potențial la capacitate, de la beneficiarul oportunităților la actorul care le anticipează și le modelează. În această ecuație, competitivitatea economică, coeziunea socială și influența europeană nu sunt obiective separate, ci componente ale aceleiași strategii de dezvoltare.

Cinci direcții pentru Clujul european

- ***De la potențial la valoare*** *— Cercetarea, inovarea și tehnologiile cu valoare adăugată trebuie transformate în companii, produse și investiții competitive.*
- ***De la creștere la echitate*** *— Locuirea accesibilă, infrastructura urbană și serviciile publice trebuie să devină componente ale competitivității, nu simple politici sociale.*
- ***De la oportunitate la strategie*** *— Fondurile europene și programul SAFE trebuie integrate într-o viziune economică pe termen lung, capabilă să creeze capacități locale.*
- ***De la conexiuni la alianțe*** *— Relațiile universitare, economice și instituționale cu Europa și viitoarele state membre trebuie transformate în parteneriate durabile.*
- ***De la prezență la influență*** *— Clujul trebuie să-și consolideze reprezentarea la Bruxelles și să devină un actor care anticipează, participă și contribuie la decizia europeană.*

Mesajul către cetăţean - Clujul are o mare şansă!

Câțiva clujeni ne-am propus să privim dincolo de problemele imediate ale orașului și să analizăm oportunitățile pe care Clujul le are în contextul schimbărilor economice și geopolitice din Europa. Ne-am uitat la potențialul economic, academic și instituțional al orașului, la noile direcții de investiții, la provocările sociale și la posibilitatea unei conectări mai puternice la nivel european.

Concluzia este că zona Clujului are resurse importante, dar nu le valorifică încă suficient. Universitățile, specialiștii și companiile locale pot susține o economie mai sofisticată, bazată pe cercetare, tehnologie și inovare. Noile investiții europene în securitate, inteligență artificială și tehnologii avansate reprezintă oportunități pe care orașul le poate transforma în proiecte și capacități economice proprii.

Dar dezvoltarea nu poate fi măsurată doar prin investiții și creștere economică. Prețurile ridicate ale locuințelor, inegalitățile sociale și accesul diferit la infrastructură și servicii publice sunt probleme care afectează direct viața clujenilor. Un oraș competitiv trebuie să fie și un oraș în care tinerii, profesorii, medicii și specialiștii își pot permite să trăiască și să muncească.

Clujul trebuie să fie mai prezent și în Europa. O reprezentare comună la Bruxelles, susținută de administrație, universități și mediul de afaceri, ar putea deschide noi oportunități de finanțare, parteneriate și proiecte. În același timp, colaborarea dintre aceste instituții trebuie să devină permanentă, cu priorități clare și proiecte urmărite pe termen lung.

Clujul se află în fața oportunității de a-și transforma potențialul economic, academic și instituțional într-un avantaj european durabil. Miza reală pentru Cluj este capacitatea de a trece de la statutul de lider regional al României la cel de metropolă europeană de rang mediu.

Această schimbare presupune mai mult decât proiecte și investiții. Înseamnă o economie mai puternică, o administrație eficientă, o mai bună calitate a vieții și capacitatea de a concura și colabora cu alte centre urbane europene. Nu este un obiectiv care poate fi atins peste noapte. Dar este o direcție pe care Clujul o poate asuma acum. Resursele există. Important este să existe și voința de a le pune împreună.

Casa Europei: 30 de ani de idei europene la Cluj

Înființată în octombrie 1996, Casa Europei Cluj-Napoca a pornit de la o idee simplă: Europa trebuie înțeleasă și conectată la viața comunității locale. Într-o perioadă în care integrarea europeană părea încă un proiect îndepărtat, am creat un spațiu de dialog, informare și inițiativă.

În trei decenii, Casa Europei a galvanizat mii de idei, a generat dezbateri și a conectat oameni din mediul academic, administrație, societatea civilă și mediul profesional. Conferințele, studiile, întâlnirile și intervențiile publice au urmărit să aducă politicile europene mai aproape de realitățile Clujului și să ofere comunității o perspectivă europeană asupra dezvoltării locale.

Mișcarea Casei Europei nu înseamnă doar o organizație, ci o rețea de oameni, idei și inițiative. Un parcurs construit prin dialog și implicare, cu legături constante între Cluj și Bruxelles.

La 30 de ani de la înființare, miza rămâne aceeași: un Cluj conectat la Europa, capabil să înțeleagă schimbările și să participe activ la definirea propriului viitor.

Dan Luca
Inițiatorul și președintele Casei Europei Cluj-Napoca

Suntem aproape. Ne găsiți aici.

Pentru a fi la curent cu activitățile, proiectele și studiile desfășurate de Casa Europei, vă invităm să urmăriți blogul asociației:
http://casaeuropei.blogspot.com/

Dacă doriți să ne contactați direct, să aflați mai multe informații sau să discutați despre activitatea mișcării, ne puteți trimite un mesaj pe WhatsApp coordonatorului:
Dan Luca
+32 (0)485 624 542

Vă mulțumim pentru interes și pentru dorința de a rămâne aproape de activitatea Casei Europei!